

"Rahva Hääl" 24. IV 1993

# Estonia Teater *contra* Carl Orff

**Mai Murdmaa — Carl Orffi "Carmina Burana. Catulli carmina" Estonia Teatris Esietendused 18. ja 20. aprillil.**

Mai Murdmaa koreograafia ja lavastustega on ikka olnud nii, et need ühele meeldivad väga, teisele võib-olla üldse mitte, aga huvitavad on nad alati, igav pole neid vaadates olnud kellelgi. Teda iseloomustavad sügav teravikutaju ja eriline muusikaline mõtlemine ning talle ongi sobivad sünteesvormid. Vokaalmuusika plastikkasse kandmine on Mai Murdmaale väga omane — tuletagem meelde Tormise "Eesti ballaade", Singi "Surma ja sünni laule" ja "Maarjamaa lunastus" jt. See tõttu on Carl Orffi lavalistes kantaadid loogiline jätk tema loometeel.

Täiusliku tulemuse saavutamiseks oleks muidugi olnud õigem täieliku koosseisu, s.t. elava ettekande kasutamine koori, orkestri ja solistidega. Autoripoolselt sünteesetendusena mõeldud teoste puhul on see esimene mõõndus, mis on tulnud teha. Praeguses lavastuses kõlab Orffi muusika Tšehhi filharmonia koorilt ja orkestrilt sisuliselt ja emotsionaalselt väga tugevas esituses, kus vaid paaris kohas häärleb kooriunisoonide ja tenori-soolo intonatsiooniline ebatäpsus.

Teiseks — Carl Orff on triptühonis järjestanud teosed nii: "Carmina Burana", "Catulli carmina" ja "Afrodite triumf". Sisu järgi — esimese kantaadi kevaderööm, joobumus ja armumäng kasvavad läbi teise igatsuse, armastuse, armukadeduse, vihkamise ja kannatuse kolmanda kantaadi armastuse apoteosiks. Samale loogikale toetudes oli kavandanud balletiõhtu (kuigi ilma "Afrodite triumfita") ka Mai Murdmaa, nii olid nad välja kuulutatud ja kavasse kirjutatud. Järelikult oli Mai Murdmaal sellises ülesehituses koreograafia loomisel oma mõte, alus ja kunstiline taotlus. Esitamisele tulid nad aga vastupidises järjekorras. Võidakse küsida — no ja mis siis, mõlemad on ju terviklikud teosed, mida küllalt palju lausa eraldi esitatakse. Jah, tõesti, aga sisuline loogika on sellise järjestuse puhul teine. Orffil toob kevade ärkamine kaasa sensuaalsuse, janu naudingu järele, Catulluse armastatu võlukütikes siplemine lisavad armukadeduse ja kannatused, s.t. enne on kirepidu, millele järgneb rahulolematuse vaid füüsilisest ihalusest, kui vaimne armastus naise tühisusest peetub. Siin

lavastuses saab lõplikkuseks füüsilise suhe. Tulemus — Mai Murdmaa (või õigemini Estonia Teater) seab end vastu autori taotlustele? Põhjus on tegelikult väga proosaline — lava ümberehitus "Catulli carmina" jaoks oleks venitanud vaheaja liiga pikaks. Nüüd tekib küsimus, miks siis on lavatehniliselt too ümberehitus lahendatud ineenrikkuse poolelt nii kohmakalt? Tean, sellele leitakse tuhat ja üks põhjust ja vastuväidet, et miks muud moodi ei saa. Just nimelt — miks ei saa, tüüpiliselt teatrile pole kombeks arutleda, kuidas ikkagi saaks. Teatris käib nii, et kui korra on juba töösse antud üks lahendus (mis siis, et monsturnvariant), siis ümber tegema enam keegi ei vaevu. Kunstiline pool on oma tahtmistega tehniliste tegijate jaoks vaid üks tüütu nähtus.

## Kujundusest

Orffi muusika intensiivsus assotseerub sama intensiivsete värvidega, tugevates toonides rammusa gammaga. See pärast tundusid mulle "Carmina Burana" puhul kasutatud värvid hallid ja lahnad. "Carmina Burana" on Murdmaal väga elurööm, vagantidele omaselt ülemeelik. Andris Freibergsi kujundus rippuvate puidust elementidega turdu raske ja ahistav nagu kaelavajuv palamüür. Kohasem olnuks

ta siis, kui Murdmaa oleks säilitanud maailmas levinud lahenduse, kus lugu esitatakse läbi munkade mõtteprisma, kes annavad ühte-aegu ilmalikele lauludele nende seisusele vastava hukkamõistva hinnangu, ise sisimas kadedust tundes. Mai Murdmaa jaoks polnud aluseks mitte see, et laulavad mungad, vaid see, millest nad laulavad. Kujunduses segas ka liiga konkreetsema väljajoonistuv üks taga keskel, see oli justkui "teistest ooperist".

Väga õnnestunuks pean "Catulli carmina" lavapilti — täiuslikkuseeni lakooniline, marginaalne, millele selge kommenteerijarolli andis kahe näosilueti lähendamine. Vahelduvates värvides tagavalgus andis huvitavaid kontraste ja alumise silueti taga kasutatud teine "korrus" lõi mulje kaugusest ning ihaldusväärsusest kättesaamatusest.

## Kostüümist

"Catulli carmina" kostüümi rikkus seisnes väga julgetes maalینگutes hallidel trikoodel. Koos Catulluse tänapäevase valge ülikonnaga tõstis see tegevuse antiikajast meile lähemale ja andis tegelaskujuudele üldistavamata mõju.

"Carmina Buranas" kasutatud naiste kiivritaalised peakatted ja rõhutatud puusajoonedega riba-seelikud tegid baleriinidest kaunis kohmakad tulbad. Teise poole lihtsad

trikood olid tunduvalt naiselikumad.

## Sisulisest lahendusest

Kummaski teoses pole Mai Murdmaa määratlenud konkreetseid tegevuspaiku (v.a. kõrtsipilt "Carmina Buranas", mis õllekanude ja kahe pingiga on täpsem aadress), kõik on lahendatud koreograafiliste-lavastuslike võtetega ja annab suurema kokkuvõtte läbi aastasade, rõhkudega inimsuhte. Selles mõttes on küllalt täpselt jälgitud teksti. Vaid mõned kohad, kus sõnad on piisut teistmoodi. Näiteks — "Catulli carminas" "Da mi basia mille..." (anna mulle tuhat suudlust...) on tekst edasi meievormis varjatud dialoogina, tantsus on see Catulluse soolo; või "Odi et amo" (vihkan ja armastan) on Catulluse luules mõeldud Lesbiat, siin tuleb sisse sel ajal Ibsidilla; kaks tänavatüdrukut — Ibsidilla ja Aameana on koondatud ühte kujusse. Need pole toodud osutamaks, et on tehtud viga. Ei, muusikalised kujundid annavad küllalt alust ka sellistele lahendustele.

Nagu ikka domineerib Mai Murdmaa oskus kasutada massistseene. Balletirühm on siingi kord tegelasena, kord koorina nagu kreeka tragöödiates kommenteerija, kord esitades n.-õ ühiskondliku moraali kohtumõistvat rolli.

## Esitajatest

Ometi kord näitas balletitrupp, et tants võib olla ka rööm. Mitte

ainult kui lavastuslik ülesanne väljendatakse röömu, vaid iga tantsija sisemusest kerkiv tunne. Eriti tahaks tõsta esile meesrühma, kelle bravuur, jõulisus, isegi kohatine robustne maneer tuli vaid kasuks.

Solistidest olid artistlikumad Larissa Sintsova Lesbia, Toomas Jõõgeri Catullus ja Tatjana Kilgase Ibsidilla. Neis oli rollidele vastavat andumust vaid tunnete, mitte kaalutlevale mõistusele. Väga kaunis oli Sintsova-Jõõgeri duett "Uinu veel...". Larissa Sintsova Lesbia oli oma tunnete heitlikkusest tunduvalt lähem ajaloolisele Clodiale kui samas rollis Inna Sõrmus. Juri Jekimov Catullusena (aga ka "Carmina Burana" kõrtsipildi solistina) näitas uhkeid jõulisi hüppeid, ent tema Catullus oli vähem Lesbia mõju all kui Toomas Jõõgeri oma. Inna Sõrmus Lesbia tundus küllalt külm ja kainelt kaalutlev. Üks vähestest, kes näitas orffilikut tugevaid värve, kel mängis mitte ainult keha, vaid ka näoilme, oli Tatjana Kilgas. Samas osas Lemme Järvi tundus vähem meelelisena, tantsus oli rabeledus ja nurgelisus. Mõnused humorikad rollid tegid Mihhail Netšajev Joomarina, Katii Ivaste ja Inna Sõrmus Amorina. "Carmina Burana" solistid Ingrid Iteri ja Toomas Rätsep olid kui nooruse ja puhtuse kehatused. Ingrid Iteri üjedusele ja Toomas Rätsepa jõulisele apollolikkusele oleks kasuks lisada enam ahvatluslikkust ja võlumiskunsti.

PILLE PALM